Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Antonio Zabala Zalakain

Andoain, Gipuzkoa
(1937-2011)

Aurkibidea

Biografia

Andoaingo Galardi baserrian jaio zen senide askoko familia batean. Aita itzaina zuen eta Villabonako paper-fabrikara pasta eramaten egiten zuen lan. Eskolarako gogoa izan zuen Antoniok, baina 12 urterekin La Salletik atera beharra izan zuen. Handik atera zenean, arrebari laguntzen eman zituen bi urte; eta, gerora, hainbat lantegitan aritu zen lanean (Olamian, Ciacon, butanoa banatzen...). Urnietako emakume batekin ezkondu eta Andoainen bizi izan da denbora luzez.

Zintak

AND-083

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhoa
- **Data**: 2011-01-26
- **Iraupena**: 74 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxeberria, Idoia

Pasarteak

1. Maizterra ondo konpondu behar jabearekin

- **Erref**: AND-083/002
- **Iraupena**: 0:02:09. **Hasi**: 00:01:08. **Bukatu**: 00:03:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:
1937an jaioa da. Bere kintan gutxi samar ziren, gerra garaia tokatu zelako. Politika konturik ez zuten etxean. Maizterrak baserri jabearekin ondo konpondu beharra zeukan, eta haren gustua egiten saiatzen zen. Galardi baserrian jaioa, orain desagertua.

2. Larre motzean haziak

- **Erref**: AND-083/005
- **Iraupena**: 0:02:42. **Hasi**: 00:05:55. **Bukatu**: 00:08:37

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Zortzi senidetik seigarrena da. Umetako kontuak. Anaia zaintzea ere egokitu zitzaion. Ogi faltaz gogoratzen da; ez zitzaion taloa gustatzen. Jostailurik ez zuten. Erregeek laranjak ekartzen zizkieten. Larre motzean haziak.

3. Baserri txikia zen Galardi

- **Erref**: AND-083/006
- **Iraupena**: 0:02:25. **Hasi**: 00:08:37. **Bukatu**: 00:11:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak

Laburpena:
Baserri txikia zen Galardi. Lursail gutxi zuen. Alokairuan ere hartzen zituzten lurrak. Aita itzaina zen, eta idiak ziren inportanteenak etxean. Hiru behi, txerria, oiloak...

4. Aitaren lanak itzain moduan

- **Erref**: AND-083/007
- **Iraupena**: 0:02:09. **Hasi**: 00:11:02. **Bukatu**: 00:13:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Aitaren lana itzain moduan. Aitak Villabonara pasta eramaten zuen, idiekin. Kamioiak hasi zirenean bukatu zen lanbidea. Kotxerik ez zen sasoi horretan.

5. Umetatik, "itzulian"

- **Erref**: AND-083/008
- **Iraupena**: 0:03:27. **Hasi**: 00:13:11. **Bukatu**: 00:16:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak

Laburpena:
Baserrietan zazpi urtez geroztik egiten zen lana, "itzulian" edo "ittaurrian" adibidez. Lan aspergarria zen, idiak geldoak zirelako. Atzean senide zaharragoren bat edo aita joaten zen. txikitatik ezagutzen zituzten etxeko idiak.

6. Idi pare onaren ezaugarriak

- **Erref**: AND-083/009
- **Iraupena**: 0:01:01. **Hasi**: 00:16:38. **Bukatu**: 00:17:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:
Idi pareak ona izateko nolakoa izan behar duen.

7. Lurra lantzeko tresnak: lau-hortzekoa, goldea, harea

- **Erref**: AND-083/010
- **Iraupena**: 0:05:41. **Hasi**: 00:17:39. **Bukatu**: 00:23:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:
"Itzulian" erabiltzen ziren tresnak: lau-hortzekoa, goldea, area, alperra...

8. Lurra lantzeko tresnak: alperra, hesia eta mazoa

- **Erref**: AND-083/011
- **Iraupena**: 0:03:57. **Hasi**: 00:23:20. **Bukatu**: 00:27:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:
Alperra nolakoa den azaltzen du. Rastrak egiten zuen alperraren lana, etxe batzuetan. Hesia, lurra berdintzeko. Zokor-mazoa; umeak ere aritzen ziren mazoarekin.

9. Lurra ongarritzea

- **Erref**: AND-083/012
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 00:27:17. **Bukatu**: 00:28:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:
Lurra ongarritu beharra zegoen, simaurrarekin. Noiz egiten zuten. Karerik ez zuten erabiltzen. Arto sustarra bildu egiten zen, txikitu, eta behien ohe bihurtzen zen.

10. Ama, baserriaren arduran

- **Erref**: AND-083/013
- **Iraupena**: 0:02:29. **Hasi**: 00:28:58. **Bukatu**: 00:31:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Ama arduratzen zen baserriko lanez, umeen laguntzaz, aita kanpoan ibiltzen zelako. Ereiteko garaiak. Artoa, babarruna eta patata ziren lehenagaiak.

11. Patataren begiak

- **Erref**: AND-083/014
- **Iraupena**: 0:02:42. **Hasi**: 00:31:27. **Bukatu**: 00:34:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:
Patata haziari buruzkoak. Patataren begiak.

12. Patata nola erein

- **Erref**: AND-083/015
- **Iraupena**: 0:03:54. **Hasi**: 00:34:09. **Bukatu**: 00:38:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:
Atxurrarekin arrastoa egin, eta patata nola erein. Marka erabiltzen zuten distantzia neurtzeko. Patata jorratzea. "Arba".

13. Patataren gaixotasunak

- **Erref**: AND-083/016
- **Iraupena**: 0:02:15. **Hasi**: 00:38:03. **Bukatu**: 00:40:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:
Patata zomorroa eta herdoila.

14. Patata ateratzeko ordua

- **Erref**: AND-083/017
- **Iraupena**: 0:02:21. **Hasi**: 00:40:18. **Bukatu**: 00:42:39

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:
Patata ateratzeko garaia: uztaila edo abuztua. Atxurrarekin ateratzen zuten. Eguraldi lehorrarekin komeni. Patata zuloko 3-4 kilo patata atera daiteke, patata onarekin.

15. Patata ganbaran lehortzen

- **Erref**: AND-083/019
- **Iraupena**: 0:02:36. **Hasi**: 00:43:03. **Bukatu**: 00:45:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Baratxuriari ere herdoila egiten ei zaio orain, eta lehen ez. Patata kopan bildu, eta ganbarara eramaten zuten. Gero, amak txikiak apartatzen zituen, ganaduarentzat. Estali egiten zuten, ez izozteko.

16. Gerraosteko eskasia

- **Erref**: AND-083/020
- **Iraupena**: 0:02:08. **Hasi**: 00:45:39. **Bukatu**: 00:47:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Taloa ez du asko maite. Ez da gerrarekin gogoratzen, baina soldaduak egon ei ziren etxean. Gerraosteko eskasia bai, ezagutu zuen. Errotak itxita egon ziren garaian, aitak beste nonbaitetik ekartzen zuen artio-rina. Tren txikian ekartzen zuten batzuek, Leitza aldetik.

17. Eskolan fraideekin, 12 urte arte

- **Erref**: AND-083/022
- **Iraupena**: 0:03:14. **Hasi**: 00:47:51. **Bukatu**: 00:51:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina

Laburpena:
Eskolara joateko gogoa bai, baina aukerarik ez. 12 urte arte ibili zen. La

Salleko fraideekin azken urteak. Dotrina zen euskaraz ikasi zuen bakarra. Fraide gehienek ez zekiten euskaraz. Gogorrak ziren, baina asko ikasi zuen. Orduko mentalidadea.

18. 12 urterekin morroi, 14rekin fabrikara

- **Erref**: AND-083/023
- **Iraupena**: 0:03:09. **Hasi**: 00:51:05. **Bukatu**: 00:54:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak » Gipuzkoako lantegiak

Laburpena:
12 urterekin Urnietara joan zen arreba zaharrenaren etxera, laguntzera. Bi urte egin zituen han. Gero, 14rekin lantegietan hasten ziren. Erraza zen lana aurkitzea. Pixka bat gehixeago ikasi izan balu, ofizioa ikasiko zuen gero fabrikan. Ciaco pertsiana fabrikan bi urte egin zituen eta Olamian gero, 13 bat urtean; ordu libretan, zoruak akutxilatzen zituen.

19. Butanoa partitzen, Andoainen

- **Erref**: AND-083/024
- **Iraupena**: 0:04:01. **Hasi**: 00:54:14. **Bukatu**: 00:58:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:
Ezkondu zenean, Olamiaz aparte butanoa partitzen hasi zen Andoainen. Gero, Olamia utzi zuen. 9 urtean ibili zen butanero. Galardin su bajua ezagutu zuen, baina ekonomika toki askotan zegoen. Butanoa aurrerapen handia izan zen. Goizuetara eta Aranora ere eramaten zuten butanoa.

20. Andoain zenbat aldatu den 1965etik hona

- **Erref**: AND-083/027
- **Iraupena**: 0:03:39. **Hasi**: 00:59:08. **Bukatu**: 01:02:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:
Andoaingo argazkia, 1965ekoa. Aldaketak aipatzen ditu. Hiltegia, Ondarreta baserria, Berrobi baserria, La Salle fraideen ikastetxea, Galardi baserria, Muñagorri jauregia...

21. Tren txikiaren agonia

- **Erref**: AND-083/029

- **Iraupena**: 0:00:53. **Hasi**: 01:02:56. **Bukatu**: 01:03:49
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak

Laburpena:
Tren txikia nondik joaten zen erakusten du, baina 1965erako ez zegoen. Azkenengo urteetan egur garraioan ibiltzen zen batez ere.

22. Andoain 1965ean

- **Erref**: AND-083/030
- **Iraupena**: 0:00:55. **Hasi**: 01:03:49. **Bukatu**: 01:04:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:
Lehengo kanposantua eta etxe "berriak".

23. Euskara, inportantea

- **Erref**: AND-083/032
- **Iraupena**: 0:01:58. **Hasi**: 01:05:01. **Bukatu**: 01:06:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararekiko sentimendua
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Euskara zer den berarentzat. Umeak izan zituztenean ikastolara eraman zituzten, eta asko ikasi dute haiekin. Tankeran hitz egiten dute, hala ere. Fraideek ez zieten kargu hartzen euskaraz egiteagatik.

24. Euskalkien mugak

- **Erref**: AND-083/033
- **Iraupena**: 0:04:36. **Hasi**: 01:06:59. **Bukatu**: 01:11:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:
Andoainen eta inguruko herrietan antzeko hitz egiten da. Hitz solteak aldatzen dira Urnietatik Andoainera. Adibideak jartzen ditu. Alegian desberdin hitz egiten da, hitzak e-z amaitzen dira a-z amaitu beharrean. Zarautz, Irun eta Azpeitia aipatzen ditu. Tratamenduak: hika eta berorika.

25. Elizan, dotrina euskaraz

- **Erref**: AND-083/035

- **Iraupena**: 0:00:42. **Hasi**: 01:12:51. **Bukatu**: 01:13:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera

Laburpena:
Elizak euskara mantentzen lagundu duela dio. Dotrina euskaraz ikasteko aukera izan zuen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-10

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com